

การสังเคราะห์รูปแบบห้องสมุดประชาชนมีชีวิต
กศน. อุตรธานี : ห้องสมุด 7 ชีวิต
Synthesis of Living Library's Udon Thani
Provincial Office of the Non-Formal and
Informal Education ; 'The Seven Lives Library'

มณฑาทิพย์ เสียงคะ*

สำนักงาน กศน. จังหวัดอุตรธานี เดิม คือ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุตรธานี ประกาศจัดตั้งเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2519 โดยการยุบรวมสถานศึกษาของการศึกษาผู้ใหญ่มารวมเป็นศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุตรธานี ประกอบด้วย โรงเรียนฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่ 28 โรงเรียนอาชีวศึกษาผู้ใหญ่อุตรธานี โรงเรียนผู้ใหญ่เคลื่อนที่ 39 40 41 และวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2523 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศยุบ และโอนห้องสมุดประชาชนอำเภอโนนสัง (อยู่ในจังหวัดหนองบัวลำภู ปัจจุบัน) นำโสม หนองหาน บ้านดุง และห้องสมุดประชาชนวัดมัชฌิมवास อำเภอเมืองอุตรธานี เข้าร่วมกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุตรธานี วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2536 ได้มีการประกาศจัดตั้งจังหวัดหนองบัวลำภูโดยแยกอำเภอหนองบัวลำภู อำเภอนากลาง อำเภอสุวรรณคูหา อำเภอศรีบุญเรือง และอำเภอโนนสัง รวมกันเป็นจังหวัดหนองบัวลำภู จนกระทั่งวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 กระทรวงศึกษาธิการได้ยุบรวมกรมต่างๆ ภายใต้ นโยบายการปฏิรูประบบราชการตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารส่วนราชการ กระทรวงศึกษาธิการ;พ.ศ.;2546 ส่งผลให้โครงสร้างการบริหารงานภายในกระทรวงศึกษาธิการเกิดการเปลี่ยนแปลง ทำให้ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุตรธานีอยู่ในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษา นอกโรงเรียน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่รับผิดชอบจัดการศึกษา นอกโรงเรียน จนถึงวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2551 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุตรธานีจึงเปลี่ยนแปลงชื่อองค์กรตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 เป็นสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดอุตรธานี หรือมีชื่อย่อ อย่างเป็นทางการว่า สำนักงาน กศน. จังหวัดอุตรธานี หรือ กศน. อุตรธานี (Udon Thani Provincial Office of the Non - Formal and Informal Education / UDON - ONIE)

จากพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยทำให้ กศน. มีบทบาทสำคัญ 2 ประการ คือ การจัดการศึกษานอกระบบ (*Non - Formal Education*) และการจัดการศึกษา ตามอัธยาศัย (*Informal Education*) ซึ่งทั้ง 2 คำ จรวยพร ธรณินทร์ (2551 :32) ได้ให้ความหมายดังนี้ คือ การจัดการศึกษานอกระบบ (*Non - Formal Education*) หมายความว่า การศึกษาที่จัดขึ้นนอกระบบปกติ ตามอัธยาศัย (*Informal Education*) ซึ่งทั้ง 2 คำ จรวยพร ธรณินทร์ (2551 :32)

อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ได้ให้ความหมายดังนี้ คือ การจัดการศึกษานอกระบบ (*Non - Formal Education*) ไว้ว่าหมายถึง การศึกษาที่จัดขึ้นนอกระบบปกติ

ที่จัดให้กับประชาชนทุกเพศ ทุกวัย เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐาน มีทักษะการประกอบอาชีพ และ ความรู้ ด้านอื่นๆ เพื่อเป็นฐานในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณธรรมบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลักสูตร มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน มีความยืดหยุ่นในการ กำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัด ระยะเวลาเรียน เนื้อหาการวัดผลและประเมินผลทุกภาคส่วนของ สังคม มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้กับประชาชน โดยสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และแหล่งเรียนรู้ ทุกประเภท เพื่อให้ประชาชนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต เช่น การสอนผู้ใหญ่ที่ไม่รู้หนังสือให้อ่านออก เขียน ได้ และเข้าใจหน้าที่พลเมือง เป็นต้น สำหรับคำว่าจัดการศึกษาตามอัธยาศัย (*Informal Education*) หมายถึง การจัดการศึกษาที่ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ตามวิถีชีวิตที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ และ ทุกช่วงวัยของชีวิต โดยเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม โอกาส ประสบการณ์ การทำงาน สภาพแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ เจตคติ ทักษะความบันเทิง และ การพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น การเรียนรู้จากครอบครัว เพื่อนบ้าน การทำงาน การเล่น ตลาดสด ร้านค้า ห้องสมุด ตลอดจนเรียนรู้จากสื่อมวลชนต่างๆ เป็นต้น การจัดกิจกรรมในแหล่งการเรียนรู้ประเภทต่างๆ เช่น ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ด้วยระบบคอมพิวเตอร์ออนไลน์ การเรียนรู้จากภูมิปัญญา การจัดกลุ่ม เสวนา การอภิปราย กิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน การเผยแพร่ ข่าวสารข้อมูล และความรู้ต่างๆ กลุ่มดนตรี กลุ่มสิ่งแวดล้อม พัฒนาชุมชน แหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรมพื้นบ้าน การฟังวิทยุ การดูโทรทัศน์ อื่นๆอีกมากมาย ยกตัวอย่างเช่น เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับภาษา และคำศัพท์ต่างๆ จากโทรทัศน์ จากพ่อแม่ เป็นต้น ความเปลี่ยนแปลงในครั้งนั้น ทำให้สถานศึกษาในสังกัด สำนักงาน กศน. หันมาให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย และรณรงค์ให้ดำเนินงานโดยเน้นกระบวนการ การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยเพิ่มมากขึ้น ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 กศน.อุตรธานี จึงมีจุดเน้นเกี่ยวกับการ จัดการศึกษาตามอัธยาศัย 2 ประการ ดังนี้ คือ

1. พัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนโดยการประสานความร่วมมือกับแหล่งเรียนรู้ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ สืบทอดวัฒนธรรม และประเพณี รวมทั้งทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม
2. พัฒนาห้องสมุดประชาชนมีชีวิต และให้มีการพัฒนารูปแบบอย่างหลากหลาย

ดังนั้นจึงจัดให้มีการพัฒนารูปแบบห้องสมุดประชาชนมีชีวิต กศน. อุตรธานีขึ้น ซึ่งถือว่าเป็น **"Best Practice"** ทางด้านการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยของ กศน. อุตรธานี ในปีงบประมาณ 2552 การดำเนินงาน **"Best Practice"** ครั้งนี้ออกมาในนามโครงการการสังเคราะห์รูปแบบห้องสมุดประชาชน มีชีวิต กิจกรรมแบ่งออกเป็นโครงการย่อย จำนวน 2 โครงการ คือ โครงการการสังเคราะห์รูปแบบ ห้องสมุดประชาชนมีชีวิต : ทิศทาง การดำเนินงานห้องสมุดประชาชนมีชีวิต และ โครงการการ สังเคราะห์รูปแบบห้องสมุดประชาชน มีชีวิต : รูปแบบห้องสมุดประชาชนมีชีวิต กศน. อุตรธานี เป็นลักษณะการสัมมนาวิชาการเชิงปฏิบัติการ ทำให้ กศน. อุตรธานี มีรูปแบบห้องสมุดประชาชนมีชีวิต ที่เรียกว่าห้องสมุด 7 ชีวิต (**The Seven Lives Library**) คำว่า ห้องสมุด 7 ชีวิต เกิดจากการระดม ความคิด (**Brain Storming**) ของบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนอำเภอในสังกัด กศน. จังหวัดอุตรธานี จำนวน 19 ชีวิต ซึ่งได้ร่วมกัน คิด วิเคราะห์ และสังเคราะห์รูปแบบห้องสมุดประชาชนมีชีวิตที่เป็น

เอกลักษณ์ของ กศน. อุตรธานี ดังนั้นรูปแบบ ห้องสมุด 7 ชีวิต จึงเป็นการบูรณาการ (Integrate) ร่วมกันระหว่างหลักทฤษฎีเกี่ยวกับห้องสมุดมีชีวิต (Living Library) จากผู้บริหารและบรรณารักษ์มืออาชีพ จำนวน 6 คน และประสบการณ์การปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนอำเภอ กศน. อุตรธานี ทั้ง 19 ชีวิต โดยผู้บริหารและบรรณารักษ์ มืออาชีพ ที่ กศน. อุตรธานี ได้นำหลักทฤษฎีเกี่ยวกับห้องสมุดประชาชนมีชีวิตมาบูรณาการจำนวน 6 คน ดังนี้ คือ (อมรา ปฐกัญญ์, 2550)

กิตติรัตน์ ณ ระนอง (2547) อดีตกรรมการ และผู้จัดการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้ให้แนวคิดว่าการดำเนินการให้ห้องสมุดมีชีวิตได้นั้นห้องสมุดควรมีลักษณะ 5 ประการ ดังนี้

- 1) สามารถรองรับทุกความต้องการเรียนรู้อย่างมีสไตล์ของทุกวัย
- 2) ตกแต่งแนวสมัยใหม่ เน้นความโปร่ง โล่ง สบาย
- 3) เพียบพร้อมด้วยอุปกรณ์ สืบค้นข้อมูล สารสนเทศ อินเทอร์เน็ตไร้สาย
- 4) มีมุมนันทนาการ จอฉายภาพ มุมเสวนา การติดตามข่าวสาร มุมดูหนัง ฟังเพลง เกมลับสมอง
- 5) มีมุมกาแฟ และร้านหนังสือให้เพลิดเพลินกับหนังสือเล่มโปรด

ฉวีลักษณ์ บุญะกาญจน์ (2547) อดีตผู้อำนวยการสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กล่าวว่า การที่ห้องสมุดจะมีชีวิตได้นั้นต้องมีองค์ประกอบ 9 ข้อดังนี้

- 1) พัฒนาการอ่าน
- 2) บริการทันสมัย
- 3) ท้นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี
- 4) สารสนเทศดี มีชีวิตชีวา
- 5) เป็นที่มาของศูนย์การเรียนรู้
- 6) มุ่งสู่ชุมชนทุกหมู่เหล่า
- 7) ทุกคนเข้าถึงกิจกรรม
- 8) นำบริการน่าประทับใจและต่อเนื่องสู่ชุมชน
- 9) เพื่อมุ่งหวังก้าวสู่สากล อย่างสง่างาม

แมนมาส ขวลิต (2544) อดีตนายกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพพระรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในหนังสือปฏิรูปห้องสมุด ได้กล่าวว่าห้องสมุดมีชีวิตต้องมีลักษณะของบรรยากาศและกิจกรรม ดังนี้ ด้านบรรยากาศควรมีความสะอาด สงบ สะอาด สบาย สวยงาม สอดคล้องกับหลักวิชา น่าสนใจ สันนัย สรรพสื่อ ด้านกิจกรรมควรมีการดำเนินการสำรวจ สะสม สร้างเสริม สะสมทรัพยากรสารสนเทศ ใส่ใจ สอบถาม ส่วนร่วมจากทุกคน สนุก ส่งเสริม ส่งเสริม

สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2548) อดีตผู้อำนวยการสำนักบริหารงานการศึกษาเอกชนโรงเรียนได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับห้องสมุดมีชีวิต 6 ข้อ ดังนี้

- 1) มีบริการและกิจกรรมที่หลากหลาย
- 2) มีบริการข่าวสารข้อมูลที่ทันสมัย รวดเร็ว ด้วยเทคโนโลยี ไอซีที
- 3) ควรจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการศึกษาค้นคว้า และเอื้อต่อการจัดกิจกรรมของชุมชน สังคม
- 4) มีการบริหารจัดการที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ
- 5) ทำงานด้วยใจ
- 6) ร่วมมือและประสานกับเครือข่าย

สิริกร มณีรินทร์ (2547) อดีตประธานกรรมการสำนักงานอุทยานการเรียนรู้ กล่าวว่าห้องสมุดมีชีวิตต้องมีลักษณะ 6 ลักษณะ ดังนี้

- 1) ผู้ใช้บริการ คือ คนทันสมัย
- 2) มีสาระ กิจกรรมโดนใจ
- 3) บรรยากาศอบอุ่นเหมือนบ้าน ผ่อนคลายจากกฎเกณฑ์บางประการ
- 4) เสนอกระบวนการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ ทำให้เหมือนมิได้ถูกสอน
- 5) เชื่อมโยงองค์ความรู้ผ่านตัวหนังสือ ผ่านภาพเคลื่อนไหว ดนตรี ศิลปะ และกิจกรรม
- 6) ไร้พรมแดนระหว่างห้องสมุดกับศูนย์วัฒนธรรม ระหว่างการอ่าน กับการฟังและดูละคร

อมรา ปฐกัญญาบุรณ (2550) ได้ถ่ายทอดประสบการณ์จากบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน กศน. ว่าการจะทำให้ห้องสมุดมีชีวิตนั้น จำเป็นต้องจัดให้ห้องสมุดมีลักษณะ 6 ประการ ดังนี้

- 1) มีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา
- 2) จัดสภาพ ร่มรื่น สวยงาม สะอาดเสมอ ตั้งในทำเลดี
- 3) มีชีวิตของผู้ให้บริการและผู้รับบริการที่พบกัน
- 4) เหมือนห้างสรรพสินค้าความรู้ มีสิ่งที่ทันสมัย หนังสือใหม่ๆ โฉง โปร่งสบาย มีทุกสิ่งทุกอย่าง
- 5) ที่ที่ทำให้ทำงานแล้ว มีความสุข “ทำงานด้วยใจ”
- 6) กล้าคิด กล้าทำ ร่วมมือทำงาน

การดำเนินโครงการการสังเคราะห์รูปแบบห้องสมุดประชาชนมีชีวิต กศน. อุตรธานีครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ

- 1) เพื่อศึกษาการดำเนินงานห้องสมุดประชาชนมีชีวิตในสังกัด กศน. อุตรธานี
- 2) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบห้องสมุดประชาชนมีชีวิตในสังกัด กศน. อุตรธานี
- 3) เพื่อกำหนดรูปแบบห้องสมุดประชาชนมีชีวิตในสังกัด กศน. อุตรธานี

โดยให้นำหน้าวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 มากที่สุด และผลที่คาดว่าจะได้รับการดำเนินงานครั้งนี้คือ กศน. อุตรธานีมีรูปแบบห้องสมุดประชาชนมีชีวิตที่เป็นมาตรฐานเป็นห้องสมุดมีชีวิตตามวิถีของ กศน. อุตรธานี และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาห้องสมุดประชาชนในสังกัด กศน. อุตรธานี ได้เป็นอย่างดี

สำหรับคำว่า ห้องสมุดมีชีวิต (Living Library) ปรากฏขึ้นในเมืองไทยโดย อดีตนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร จากการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง “มิติใหม่ของการปฏิรูปอุดมศึกษาไทย : หัวใจแห่งการพัฒนาชาติ” จัดโดยประธานสภาคณาจารย์มหาวิทยาลัยทั่วประเทศ (ปอมท.) ร่วมกับมหาวิทยาลัย นเรศวร เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2544 ที่จังหวัดพิษณุโลก และท่านได้กล่าวถึงเรื่องห้องสมุดมีชีวิตอีกครั้งในการปาฐกถาเรื่อง “โรงเรียนในฝัน 1 โรงเรียน 1 อำเภอ” จัดโดยกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2546 ที่ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ และผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับสนองนโยบายดังกล่าวจึงได้มีการตั้งคณะกรรมการพัฒนาห้องสมุดในทัศนะใหม่ตามแนวนโยบายนายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น โดยมีรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยในสมัยนั้นเป็นประธานกรรมการ ปลัดทบวงมหาวิทยาลัยเป็นรองประธานคณะกรรมการ มีนักวิชาการด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คือ ศาสตราจารย์ ดร.ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน์ และรองศาสตราจารย์ ดร.ยุพิน เตชะมณี เป็นกรรมการร่วมกับผู้รับผิดชอบ

และผู้ทรงคุณวุฒิอีก 7 ท่าน ในครั้งนั้นรองศาสตราจารย์ ดร.ยุพิน เตชะมณี ได้จัดทำโครงการพัฒนาห้องสมุดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ต่อคณะกรรมการดังกล่าวเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานแก่บุคลากรห้องสมุดโดยเฉพาะในห้องสมุดประชาชน

ห้องสมุดมีชีวิต มีความหมายตรงกับภาษาอังกฤษว่า *Living Library* หรือ *Immortal Library* ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

จิม กริฟฟิน(JimyGriffin) (2008) ได้กล่าวว่าห้องสมุดมีชีวิต หมายถึง ห้องสมุด ที่ผู้ใช้บริการสามารถศึกษาค้นคว้าได้ทุกแห่งเหมือนกับหนังสือ

ชลลดา พงศ์พัฒนโยธิน และคณะ (2547 : 8) ได้ให้ความหมายของคำว่า ห้องสมุดมีชีวิต หมายถึง ห้องสมุดที่มีการพัฒนาก้าวหน้า หรือเติบโตต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง ผสมผสานกับความสดชื่น แจ่มใสมีชีวิตชีวา เพราะตราบใดที่สิ่งนั้นยังมีชีวิต สิ่งนั้นย่อมจะยังไม่ตาย

ปัทมา จรัสรุ่งเรือง (2547 : 2) กล่าวว่าห้องสมุดมีชีวิต หมายถึง การบริการวัสดุของห้องสมุดที่มีความหลากหลายรูปแบบใหม่ ทันสมัย มีคุณค่าต่อผู้ใช้บริการรวมทั้งการจัดสถานที่ให้อ่านวยประโยชน์ให้กับผู้ใช้บริการมากที่สุด

แรงแกนธาน (Ranganathan) (2007) กูรุด้านบรรณารักษศาสตร์ได้ให้ความหมายของ คำว่า ห้องสมุดมีชีวิต (*Living Library*) หมายถึง ห้องสมุดที่มีความหลากหลายไปด้วยทรัพยากรห้องสมุด ทั้งสื่อออนไลน์ สื่อสิ่งพิมพ์ ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ สื่อเทคโนโลยีต่างๆ ที่สามารถเพิ่มทักษะในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทักษะด้านความคิด (*Concepts*) ทักษะด้านเทคโนโลยี (*Technology*) ได้อย่างดี และตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 1 (2549) ได้กล่าวว่า ห้องสมุดมีชีวิต (*Living Library*) หมายถึง ห้องสมุดที่มีการบริหารจัดการทรัพยากรสารสนเทศให้ทันสมัยครบถ้วน สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และสร้างนิสัยรักการอ่านยิ่งขึ้นสำหรับทุกเพศทุกวัยด้วยบรรยากาศที่มีชีวิตชีวา มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการเรียนรู้สามารถเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างรวดเร็ว มีบริการและกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน และเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

จากแนวคิดทฤษฎีที่ได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมดังกล่าวผสมผสานกับผลการระดมความคิดของบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนอำเภอ สังเกต กศน. อุดรธานี ในโครงการการสังเคราะห์รูปแบบห้องสมุดประชาชนมีชีวิต สำนักงาน กศน. จังหวัดอุดรธานี : การประชุมครั้งที่ 1 ทิศทางการดำเนินงานห้องสมุดประชาชนมีชีวิต ซึ่งได้ดำเนินการระหว่างวันที่ 25 – 26 ธันวาคม พ.ศ. 2551 และผลที่ได้จากการดำเนินการในครั้งนั้น ทำให้ กศน. อุดรธานี เกิดนวัตกรรมใหม่ (*Innovation*) ที่เรียกว่า “ห้องสมุด 7 ชีวิต” (*The Seven Lives Library*; G7) ซึ่งประกอบด้วย

ชีวิตที่ 1 : จัดตกแต่งอาคารสถานที่ดี (*Good Decorate*)

ชีวิตที่ 2 : มีคนช่วยดำเนินการ (*Good Corporate*)

ชีวิตที่ 3 : ระบบบริหารและบริการดีมาก (*Good Management & Good Services*)

ชีวิตที่ 4 : หลากหลายด้วยสื่อ และกิจกรรม (*Good Multimedia & Good Activities*)

ชีวิตที่ 5 : นำด้วยเทคโนโลยี (*Good Technology*)

ชีวิตที่ 6 : ออกทีวี (*Good Promotion*)

ชีวิตที่ 7 : มีพลังงาน (Good Energy)

คำที่ใช้ในการอธิบายทั้ง 7 ชีวิต นายประยงค์ โคกแดง ผู้อำนวยการสำนักงาน กศน. จังหวัดอุดรธานี ได้สรุปองค์ความรู้ (Knowledge) ที่ได้ และสรุปคำจำกัดความ รวมทั้งรูปแบบการดำเนินงานห้องสมุดประชาชนมีชีวิตสำหรับ กศน. อุดรธานีให้สั้น กระชับ ได้ใจความ และน่าสนใจ สามารถอธิบายในแต่ละชีวิต ได้ดังนี้

ชีวิตที่ 1 : จัดตกแต่งอาคารสถานที่ (Good Decorate) หมายถึง การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมห้องสมุดให้เอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกให้มีความสะอาด สงบ สะดวก สบาย สวยงามอยู่เสมอ

ชีวิตที่ 2 : มีคนช่วยดำเนินการ (Good Corporate) หมายถึง การได้รับความร่วมมือจากเครือข่าย และชุมชนไม่ว่าจะเป็นประเภทบุคคล องค์กร สมาคม หรือมูลนิธิ ที่สามารถช่วยให้การดำเนินงานทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นช่วยด้าน ความคิด ช่วยในการบริหารจัดการ ช่วยในการสนับสนุนบุคลากร สนับสนุนงบประมาณ รวมทั้งสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ เป็นต้น

ชีวิตที่ 3 : ระบบบริหาร และบริการดีมาก (Good Management & Good Services) หมายถึง ห้องสมุดที่สามารถจัดการระบบ การทำงานภายในได้ดีโดยเฉพาะสิ่งสำคัญที่สุด คือ การบริหารคน ให้เป็นคนที่มีคุณภาพทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา รวมทั้งสามารถ จัดการบริการที่ดี คือ บริการต้องมีความหลากหลายและครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีความยุติธรรม

ชีวิตที่ 4 : หลากหลายด้วยสื่อ และกิจกรรม (Good Multimedia & Good Activities) หมายถึง ห้องสมุดต้องมีข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย ต้องก้าวหน้า ICT มีการบริหารสารสนเทศที่ดี รวมทั้งจัดกิจกรรมครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้สามารถรองรับทุกความต้องการที่จะเรียนรู้อย่างหลากหลาย ทุกกลุ่มเป้าหมาย

ชีวิตที่ 5 : นำด้วยเทคโนโลยี (Good Technology) หมายถึง ห้องสมุดต้องก้าวหน้าเทคโนโลยี รู้จักนวัตกรรม (Innovation) จากเทคโนโลยีมาจัดไว้ให้บริการแก่ผู้ใช้บริการ รวมทั้งการบริหารจัดการภายในห้องสมุด เพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ชีวิตที่ 6 : ออกทีวี (Good Promotion) หมายถึง ห้องสมุดต้องมีการจัดการประชาสัมพันธ์ ห้องสมุดอย่างแพร่หลาย และหลากหลายด้วยสื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ห้องสมุดเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง

ชีวิตที่ 7 : มีพลังงาน (Good Energy) หมายถึง พลังที่สามารถดึงดูดผู้ใช้บริการให้กลับมาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง และปรับเปลี่ยนแนวคิด (Paradigm Shift) ว่าห้องสมุดเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตที่ต้องดูแลเอาใจใส่ในการเข้าไปใช้บริการ

ดังนั้น ห้องสมุดมีชีวิต (Living;Library or;Immortal;Library) ของ กศน. อุดรธานี คือ ห้องสมุด 7 ชีวิต ('The Seven Lives Library') หมายถึง ห้องสมุดที่มีบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้ใช้บริการ มีการจัดการระบบการทำงาน ระบบการให้บริการที่ดี สามารถดึงดูดเครือข่าย ชุมชน และประชาชนทุกเพศ ทุกวัยให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของห้องสมุดประชาชน ผู้ใช้บริการ

รักห้องสมุดประชาชน และให้ความร่วมมือกับห้องสมุดประชาชนทุกด้าน จัดบริการและกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย ทันสมัย และน่าสนใจ มีการดำเนินงานด้วยการใช้ ICT อย่างเป็นระบบ มีการประชาสัมพันธ์งานห้องสมุดประชาชนอย่างต่อเนื่อง และเป็นห้องสมุดประชาชนที่ผู้ใช้บริการทุกกลุ่มเป้าหมายอยากกลับมาใช้บริการทุกวันอย่างมีชีวิตชีวาตลอดชีวิต

รูปแบบ “ห้องสมุด 7 ชีวิต” (*‘The Seven Lives Library’ Form*) ดังกล่าวจะถูกใช้เป็นมาตรฐานในการดำเนินงานห้องสมุดประชาชนอำเภอในสังกัด กศน. อุตรดิตถ์ทุกแห่ง ซึ่ง กศน. อุตรดิตถ์มีความคาดหวังว่าห้องสมุดประชาชนอำเภอทุกแห่งในจังหวัดอุตรดิตถ์ จะนำ **Best Practice** ชื่อนี้ไปใช้ในการดำเนินงานห้องสมุดประชาชนให้มีชีวิตชีวาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเป็น **Best Practice** ที่เกิดจากการมีส่วนร่วม (*Participation*) ของบรรณารักษ์ทุกชีวิตใน กศน. อุตรดิตถ์ และต้องการให้ **ห้องสมุด 7 ชีวิต** เป็นทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับบรรณารักษ์ทุกคน และเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดอีกทางหนึ่งสำหรับ กศน. (*‘The Seven Lives Library’ is the best way for all librarian and the best choice for Office of the Non-Formal and Informal Education*) ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย (*Informal Education*) เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามความต้องการของประชาชน สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 สามารถใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ทำให้ประชาชนคนไทยเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (*Long Life Education*) ตลอดไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). รายงานการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต : ห้องสมุดประชาชน. กรุงเทพฯ : สำนักงาน.
- กระทรวงศึกษาธิการ.(2551). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การจัดโครงสร้างของสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด ปลดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานคร. ค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2551, จาก http://www.nfe.go.th/nfe_v3/beta/gov_policy.html.
- จรรยาพร ธรณินทร์. (2551). กศน. ยุคใหม่ ปี 2551 : ปฏิรูปงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. กรุงเทพฯ : รังสีการพิมพ์.
- จุมพจน์ วณิชกุล, อัญญาณี คล้ายสุบรรณ และไพโรจน์ ชลารักษ์. โครงการพัฒนาห้องสมุดมีชีวิต สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี. กาญจนบุรี : [ม.ป.พ.].
- ชลลดา พงศ์พัฒนโยธิน และคณะ. (2547). รายงานการวิจัย เรื่อง โครงการห้องสมุดมีชีวิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. กรุงเทพฯ : [ม.ป.พ.].
- นิศากร มูลเพีย.(2550). การศึกษาสภาพการใช้ห้องสมุดและความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบห้องสมุดมีชีวิตที่มีผลต่อการเข้าใช้ห้องสมุดของนักเรียน โรงเรียนท่าพระวิทยายน จังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น. [ม.ป.พ.]. (บทคัดย่อ).
- เนาวลักษณ์ แสงสนิท.(2548). ห้องสมุดมีชีวิต:Immortal Library. ค้นเมื่อ 26 พฤศจิกายน 2551,จาก <http://hpc10.anamai.moph.go.th/backup/km/lip.pdf>.

- ปัทมา จรัสรุ่งเรือง. (2547). ห้องสมุดมีชีวิต Living Library. วารสารสนเทศ. 5(2),1-4.
- สำนักงาน กศน. จังหวัดอุตรดิตถ์. (2551). การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย. ค้นเมื่อวันที่ 5 มกราคม 2551.
จาก http://elibrary.nfe.go.th/elibli fe_05.php.
- สำนักงาน กศน. จังหวัดอุตรดิตถ์. (2551). ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงานการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัย ปีงบประมาณ 2552. ค้นเมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2551, จาก
http://www.nfe.go.th/nfe_v3/bet>/gov_policy.html.
- สำนักงาน กศน. จังหวัดอุตรดิตถ์. (2551). แผนปฏิบัติการปีงบประมาณ 2551. อุตรดิตถ์ : ชัชวาล.
(เอกสารอัดสำเนา).
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา. (2551). ศูนย์จัดการความรู้ : ห้องสมุดมีชีวิต. ค้นเมื่อ 27
พฤศจิกายน 2551,จาก <http://area.obec.go.th/phayzo1/kmc/modules.php?name=News & file=article & sid=324>.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์.(2551).แผนปฏิบัติการ 4 ปี
(พ.ศ. 2551-2554) ของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. ค้นเมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน
2551, จาก http://www.nfe.go.th/nfe_v3/beta/gov_policy.html.
- สำนักงาน กศน. (2551). ห้องสมุดประชาชน กศน. มีชีวิต. ค้นเมื่อวันที่ 6 มกราคม 2551.
จาก http://elibrary.nfe.go.th/elibli fe_05.php.
- อมรา ปฐกัญญาบุญ. (2550). พลิกโฉมห้องสมุดประชาชนให้มีชีวิต. ค้นเมื่อวันที่ 6 มกราคม 2551.
จาก http://elibrary.nfe.go.th/elibli fe_05.php.
- Griffin,Jim.(2008). **The living library**.Retrieved November 27,2008,from <http://eric.ed.gov/ERICwebportal/custom/portletes/recordetails/delai/mini.jsp?>.
- Molnar,Zsuzsanna. (Eds.). (2008). **Training course for living library organizers.:brigin human right to a wider public 3-8 February 2009 European youth centre Budapest**. Budapest: European youth centre.
- Ranganathan.(2008). **School Librarian in action:the living library**. Retrieved November 11,2008,from <http://love a librarian.blogspot/2007/04/living- library-1-of 2.html>